

Jan hrabě Harrach a hrobka hrabat Harrachů

Johann Kraus: Jan hrabě Harrach, pastel na papíře, 1904 (Krkonoské muzeum Jilemnice)

Úmrtí oznámení v roce 1909 vydala Janova rodina (Krkonoské muzeum Jilemnice)

Když Jan hrabě Harrach (1828–1909) několik let před první světovou válkou zemřel, přišly se s ním do těchto míst rozloučit davy lidí. Z Prahy přijel dokonce zvláštní vlak s představiteli českého politického i kulturního života.

Hrabě Jan patřil k nejvýznamnějším šlechticům Českého království a mezi našimi aristokraty byl považován za největšího českého vlastence. Jeho zásluhy o rozvoj českého politického, hospodářského i kulturního života zůstávají i dnes neocenitelné. Český zemský sněm, předlitavský parlament, Národní divadlo v Praze, Matice česká, Národní muzeum, rozmach české menšiny ve Vídni, ale také Banka Slavia, Vídeňská zahradnická společnost, sklárny v Harrachově, množství hospodářských spolků představují jenom výběr z oblasti jeho neobyčejných aktivit.

Krkonose nejen miloval a velmi rád zde pobýval, ale také tu zanechal hlubokou stopu. Vrchní lesní úřad v Horní Branné zabezpečil na Janův příkaz dovoz a výrobu prvních českých lyží. Úřad příkladně pečoval o horské lesy i o vybrané turistické cesty. Když v šedesátých letech 19. století byla na zdejší zámku objevena renesanční sgrafita, dal je osvícený hrabě obnovit. Vzdálená mu nebyla ani osobnost Jana Amose Komenského, s Brannou neodmyslitelně spojená. V roce 1892 se podílel na důstojných oslavách čtyřtého výročí narození „učitele národů“.

Mnoho jeho počínů dodnes využíváme. Od Horní Branné můžeme vidět například rozhlednu na Žalém, kterou dal postavit v roce 1892.

Tento znamenitý aristokrat si tedy zaslouží naši vzpomínku a můžeme se v Krkonosích (a nejen tady) vydat po jeho stopách. Tato hrobka, bránský zámek a zámecká expozice v sousední Jilemnici nám k tomu mohou být ideálním východiskem.

Hrobka náleží k nejnáročnějším a nejkrásnějším stavbám svého druhu u nás. Byla vybudována v letech 1840–1852. Až do roku 1870 zůstala nevyužitá. Teprve vážné onemocnění hraběnky Marie Markéty přimělo majitele k rychlé opravě.

Otázkou zůstává doposud anonymní autorství projektu. Vzhledem k tomu, že nejnáročnější kamenické prvky (portál, nádherné zábradlí vnitřní galerie atd.) dodával slavný pražský architekt Josef O. Kranner, lze s jistotou opatrně uvažovat minimálně o jeho spoluautorství. Na běžnějších pracích se podíleli místní řemeslníci – stavitel Jan Herkner z Jilemnice, tesař Antonín Rosenberk z Hrahačova, Josef Čivrný z Branné a další.

Krásnou oktogonální centrální pseudorománskou stavbu s několika gotickými prvky tvoří vlastní těleso kaple zakončené nízkou jehlanovou střechou s dvojitým patriaršským křížem. Dojem monumentálního exteriéru stavby je zjemněn obloučkovým výsevem, pásem ozubů, působivým střídáním červených a světlých pískovcových kvádrů a zejména pravidelným rytmem oblouků s polosloupy a úzkými okny, z nichž hoření, osvětlující kapli, jsou zdobena kružbami. Umělecký vrchol vnějšího pláště vytváří nádherný ústupkový portál bohatě ornamentálně zdobený pásy pletenců a palmět.

Neméně krásný a působivý je interiér. Vchod do vlastní kaple tvoří portál s ušlechtilými polosloupy zdobenými listovými hlavicemi a vlysy, vše z červeného mramoru. Vedle kvalitních kovaných mřížových dveří stojí oktogonální, přibližně jeden metr vysoká kropenka se znakem Harrachů, barevně totožná se zmíněným portálem. Podlahu hrobky kryjí černé a bílé dlaždice, stěny jsou obloženy mramorem v červeno-černé kombinaci. V úrovni prvního patra je interiér lemován galerií s velmi precizně provedeným pískovcovým zábradlím z Krannerovy dílny. Nade vším se klene vznošená hvězdicová klenba, svedená do svazkových pilastrů. Zlaté nápisy nám oznamují, kteří z Harrachů zde byli pohřbeni.

Rodinný život hraběte Jana byl sice harmonický, ale naplněný také mnoha tvrdými ranami. Když mu v roce 1870 zemřela jeho první manželka Marie Markéta, rozená princezna z Lobkovic, klesl při pohřbu v hrobce na její rakev a usedavě plakal.

Poslední šlechtický pohřeb se zde konal v roce 1935, kdy sem k poslednímu odpočinku uložili hraběte Ottu Harracha.

Obec Horní Branná o památku příkladně pečuje.

PaedDr. Jan Luštinec

Rozhledna na Žalém na fotografii Josefa Vějhara z roku 1904 (Krkonoské muzeum Jilemnice)

Interiér hrobky Harrachů v Horní Branné (foto Pavel Kraus, 2017)